

NAJWYŻSZA IZBA KONTROLI

Delegatura w Zielonej Górze

LZG 410.007.01.2021

Pan
Tomasz Stupienko
Kierownik
Zakładu Gospodarki Komunalnej w Górzycy
ul. 1 Maja 12/4
69-113 Górzycza

WYSTĄPIENIE POKONTROLNE

Kontrola nr P/21/102 – *Gospodarowanie zasobami wodnymi przez przedsiębiorstwa wodociągowe w gminach wiejskich.*

I. Dane identyfikacyjne

Jednostka kontrolowana	Zakład Gospodarki Komunalnej w Górzycy, ul. 1 Maja 12/4, 69-113 Górzycy (dalej: ZGK lub Zakład).
Kierownik jednostki kontrolowanej	Tomasz Stupienko, od 20.07.2020 r. kierownik Zakładu Gospodarki Komunalnej w Górzycy (dalej: <i>kierownik</i>). Poprzednio (od 01.04.2018 r. do 19.07.2020 r.) kierownikiem Zakładu był Przemysław Karg.
Zakres przedmiotowy kontroli	1. Przygotowanie organizacyjne, kadrowe oraz finansowe do realizacji zadań. 2. Wykonywanie zadań z zakresu gospodarowania zasobami wodnymi. 3. Nadzór nad zbiorowym zaopatrzeniem w wodę i odprowadzaniem ścieków.
Okres objęty kontrolą	Lata 2019-2021 (do czasu zakończenia kontroli) oraz dowody sporządzone przed lub po okresie objętym kontrolą mające związek z kontrolą.
Podstawa prawna podjęcia kontroli	Art. 2 ust. 2 ustawy z dnia 23 grudnia 1994 r. o <i>Najwyższej Izbie Kontroli</i> ¹ .
Jednostka przeprowadzająca kontrolę	Najwyższa Izba Kontroli Delegatura w Zielonej Górze.
Kontrolerzy	1. Zdzisław Szafrąński, główny specjalista kontroli państwowej, upoważnienie do kontroli nr LZG/33/2021 z 25.05.2021 r. 2. Rajmund Aszkowski, doradca ekonomiczny, upoważnienie do kontroli nr LZG/34/2021 z 25.05.2021 r. (akta kontroli str. 1-16)

II. Ocena ogólna² kontrolowanej działalności

OCENA OGÓLNA	Najwyższa Izba Kontroli negatywnie ocenia działalność kontrolowanej jednostki w badanym zakresie. Wieloletnie zaległości w zakresie należytego utrzymania stanu technicznego obiektów i sieci oraz niedofinansowanie działalności Zakładu spowodowało wystąpienie nieprawidłowości w każdym z trzech zbadanych obszarów:, tj. przygotowanie do realizacji zadań, wykonywanie obowiązków z zakresu gospodarowania zasobami wodnymi, nadzór nad zbiorowym zaopatrzeniem w wodę i odprowadzaniem ścieków. Stwierdzone nieprawidłowości, w szczególności pobieranie wody z ujęć powyżej maksymalnych limitów określonych w pozwoleniach wodnoprawnych, zły stan techniczny części obiektów budowlanych, niezapewnienie zdolności posiadanych urządzeń wodociągowych do realizacji dostaw wody w sposób niezawodny, w wymaganej jakości i ilości, wpłynęły w istotny sposób na realizację zadań. Dzięki podejmowanym przez kierownika działaniom, w ostatnim roku poprawiono gospodarowanie zasobami wodnymi przez Zakład.
---------------------	---

¹ Dz. U. z 2020 r. poz. 1200, ze zm. - dalej: *ustawa o NIK*.

² Najwyższa Izba Kontroli formułuje ocenę ogólną, jako ocenę pozytywną, ocenę negatywną albo ocenę w formie opisowej.

III. Opis ustalonego stanu faktycznego oraz oceny częściowej³ kontrolowanej działalności

OBSZAR

1. Przygotowanie organizacyjne, kadrowe oraz finansowe do realizacji zadań

Opis stanu faktycznego

1.1. Zakład został utworzony na podstawie uchwały Rady Gminy Górzycza z dnia 30.12.2002 r.⁴ jako jednostka organizacyjna Gminy Górzycza. ZGK działa na zasadach jednostki budżetowej, do której zadań należy w szczególności:

- obsługa wodociągów i zaopatrzenia w wodę,
- obsługa kanalizacji, usuwanie i oczyszczanie ścieków⁵.

Do obowiązków kierownika Zakładu należy w szczególności: nadzór nad utrzymaniem porządku i czystości w gminie, nad utrzymaniem ulic, chodników i dróg gminnych, targowisk, administrowanie komunalnymi zasobami mieszkaniowymi, zapewnienie zdolności posiadanych urządzeń kanalizacyjnych do realizacji dostaw wody w wymaganej ilości i pod odpowiednim ciśnieniem oraz dostaw wody i odprowadzanie ścieków w sposób ciągły i niezawodny.

W strukturze organizacyjnej ZGK funkcjonują działy i piony, w tym dział techniczny z pionem hydraulicznym, ze stanowiskami: konserwator hydraulicznych, rzemieślnik ds. oczyszczalni ścieków, konserwator ds. oczyszczalni ścieków, rzemieślnik specjalista ds. nadzoru nad hydroforami.

Zakresy obowiązków kierownika ZGK oraz pracowników działów i pionów określono w regulaminie organizacyjnym Zakładu oraz w zakresach czynności (obowiązków, uprawnień i odpowiedzialności).

(akta kontroli str. 8-13, 17-46, 74, 98, 216-220, 461)

W badanym okresie zadaniami związanymi ze zbiorowym zaopatrzeniem w wodę zajmowało się pięciu pracowników⁶, natomiast zadaniami związanymi ze zbiorowym odprowadzaniem ścieków sześciu pracowników⁷.

(akta kontroli str. 174-177, 461)

Pracownik ds. gospodarki wodno-ściekowej i spraw komunalnych Zakładu posiadała wykształcenie inżynierskie - inżynieria środowiska, oraz magisterskie - mechanika i budowa maszyn. Pracownik ds. rozliczeń wodno-ściekowych i spraw organizacyjno-kadrowych ZGK posiadała wykształcenie średnie - technik ochrony środowiska, oraz wyższe mgr inż. zootechnik. Pracownicy nadzorujący pracę oczyszczalni ścieków oraz hydroforów posiadali wykształcenie techniczne umożliwiające obsługę tych obiektów.

(akta kontroli str. 221-226, 461)

Pracownicy biurowi Zakładu oraz pracownicy obsługi nadzorujący pracę oczyszczalni ścieków oraz hydroforów i sieci wodociągowo-kanalizacyjnych uczestniczyli w szkoleniach i kursach związanych z gospodarką wodno-ściekową, m.in. dotyczących: zawierania umów na dostawę wody i odprowadzania nieczystości, windykacji opłat, wniosków taryfowych, awarii sieci, punktów poboru wody do badań, eksploatacji hydroforów, ocen higienicznych wody, wykonywania połączeń rurociągów polietylenowych.

(akta kontroli str. 221-230, 461)

³ Oceny częściowe to oceny działalności w poszczególnych obszarach badań kontrolnych. Ocena częściowa może być sformułowana jako ocena pozytywna, ocena negatywna albo ocena w formie opisowej.

⁴ Nr III/22/2002.

⁵ Ponadto do zadań Zakładu należy: - administracja komunalnych zasobów mieszkaniowych i lokali użytkowych, - administracja w zakresie cmentarnictwa i grobownictwa wojennego, - utrzymanie czystości i porządku oraz zieleni, parków komunalnych, - utrzymanie dróg gminnych i oświetlenia ulicznego, - prowadzenie targowisk i przystanków autobusowych.

⁶ Dwóch pracowników biurowych i trzech pracowników hydroforów.

⁷ Dwóch pracowników biurowych, trzech pracowników oczyszczalni ścieków oraz jeden pracownik gospodarczy.

W zakresie czynności pracownika ds. gospodarki wodno-ściekowej i spraw komunalnych (podpisany przez pracownika 07.10.2020 r.) zapisano, iż do obowiązków pracownika należy m.in. prowadzenie spraw związanych z gospodarką wodno-ściekową, ochroną zwierząt, nadzór nad PSZOK, administrowanie lokalami mieszkalnymi i użytkowymi, prowadzenie spraw związanych z cmentarzami, utrzymaniem czystości w gminie, utrzymaniem zieleni na placach zabaw i parkach gminnych.

(akta kontroli str. 28-31, 462)

Kierownik Zakładu w ww. sprawie wyjaśnił m.in., że: *sytuacja finansowa Zakładu Gospodarki Komunalnej w Górzycy uniemożliwia zatrudnienie dodatkowej ilości pracowników, dlatego też pracownik administracyjny ds. gospodarki wodno-ściekowej i spraw komunalnych ma zakres obowiązków tak obszerny.*

(akta kontroli str. 377-423)

Statut Zakładu stanowiący załącznik do uchwały Rady Gminy w Górzycy nr IV/29/2003 z 28.02.2003 r. zawierał nieaktualne zapisy⁸, tj. odwoływał się do przepisów nieobowiązujących aktów prawnych.

(akta kontroli str. 74, 98, 462)

Kierownik Zakładu wyjaśnił, że: *olbrzymie zaległości lat poprzednich w ZGK powodują, że nie miałem czasu zabrać się za dokumenty organizacyjne Zakładu. Powoduje to w konsekwencji liczne formalne niedociągnięcia.*

(akta kontroli str. 198-215)

1.2. Wg stanu na 31.12.2020 r. (dane zawarte w sprawozdaniu SG-01 Statystyka gminy, Gospodarka mieszkaniowa i komunalna za 2020 r., sporządzonym przez Urząd Gminy w Górzycy) w Gminie było 915 budynków, wszystkie budynki posiadały przyłącze do sieci wodociągowej, 711 budynków posiadało przyłącze do sieci kanalizacyjnej. Przyczyną niepodłączenia wszystkich budynków do sieci kanalizacyjnej była m.in. nieopłacalność podłączenia tych budynków z uwagi na znaczne odległości od istniejących sieci kanalizacyjnych.

(akta kontroli str. 47-54, 462)

Według stanu na 31.12.2020 r.:

- na terenie Gminy Górzycy⁹ zamieszkiwało 4.150 osób,
- liczba obowiązujących umów na dostawę wody wynosiła 1.351,
- 96,4% mieszkańców korzystało z sieci wodociągowej,
- 76,5% mieszkańców korzystało z sieci kanalizacyjnej,
- gmina liczyła 11 wsi, z tego w 10 wsiach była sieć wodociągowa i w ośmiu wsiach była sieć kanalizacyjna,
- długość sieci wodociągowej wynosiła 56,3 km, w tym długość sieci magistralnej wynosiła 8,0 km, a sieci rozdzielczej 48,3 km,
- liczba przyłączy wodociągowych wynosiła 875,
- liczba ujęć wody wyniosła 12 (sieć nie była zautomatyzowana i nie była monitorowana),
- w 2020 r. ścieki o objętości 163.547 m³ odprowadzono kanalizacją sanitarną do oczyszczalni ścieków¹⁰,
- długość sieci kanalizacyjnej wynosiła 48,6 km,
- w Gminie było 915 budynków¹¹.

⁸ Statut powoływał się na nieobowiązujące przepisy ustawy z dnia 26 listopada 1998 r. o finansach publicznych, ustawy z dnia 22 marca 1990 r. o pracownikach samorządowych, rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 01 lipca 2000 r. w sprawie zasad wynagradzania i wymagań kwalifikacyjnych pracowników samorządowych zatrudnionych w jednostkach organizacyjnych jednostek samorządu terytorialnego.

⁹ O powierzchni 144 km².

¹⁰ Zakład nie dysponował danymi o objętości ścieków odebranych od mieszkańców samochodami asenizacyjnymi, danymi o objętości ścieków oczyszczonych przez przydomowe oczyszczalnie ścieków,

(akta kontroli str. 47-54, 174-177, 216-220, 462-463)

Kierownik Zakładu wyjaśnił, że: *Zakład nie posiadał informacji o stanie materiałowym i wiekowym sieci wodociągowej, tj. z jakich materiałów zbudowana jest sieć wodociągowa i kiedy zostały wykonane poszczególne odcinki tej sieci z uwagi na brak dokumentacji w tym zakresie. Wynika to z zaszłości lat poprzednich. Nie sprzyja to prawidłowemu gospodarowaniu zasobami.*

(akta kontroli str. 198-215)

1.3. Zgodnie z art. 16 ust. 3 ustawy o zbiorowym zaopatrzeniu w wodę i zbiorowym odprowadzaniu ścieków¹², nie mają obowiązku uzyskania zezwolenia na prowadzenie zbiorowego zaopatrzenia w wodę i zbiorowego odprowadzania ścieków gminne jednostki organizacyjne nieposiadające osobowości prawnej, prowadzące na obszarze własnej gminy działalność na zasadach określonych w ustawie.

W związku z powyższym Zakład prowadząc na obszarze gminy Górzycy działalność na zasadach określonych w ww. ustawie nie posiadał zezwoleń na prowadzenie zbiorowego zaopatrzenia w wodę i zbiorowego odprowadzania ścieków.

(akta kontroli str. 372-376, 463)

1.4. Zakład posiadał obowiązujące w okresie objętym kontrolą pozwolenia wodnoprawne na odprowadzanie ścieków z wszystkich trzech oczyszczalni ścieków. Podczas przeprowadzania kontroli NIK, Zakład nie posiadał pozwolenia wodnoprawnego dla jednego ujęcia wody, tj. ujęcia wody w Żabczynie¹³. Pobierano z tego ujęcia wodę w 2019 r., 2020 r. i w I półroczu 2021 r.

W 2019 r. Zakład nie posiadał pozwolenia wodnoprawnego dla ujęcia wody w Laskach Lubuskich PKP, a dokonywał poboru wody z tego ujęcia. W 2020 r. nie dokonywano poboru wody z tego ujęcia (w 2020 r. zostało ono zlikwidowane).

(akta kontroli str. 197, 372-376, 451-460, 463)

1.5. Zakład z tytułu nieposiadania pozwolenia wodnoprawnego dla ujęcia wody w Żabczynie oraz nie posiadania pozwolenia wodnoprawnego dla ujęcia Laski Lubuskie PKP uiścił następujące podwyższone opłaty za usługi wodne (art. 280 pkt 1 lit. a ustawy *Prawo wodne*¹⁴):

- w 2019 r. 770 zł (ujęcia Żabczyn i Laski Lubuskie PKP),
- w 2020 r. 225 zł (ujęcie Żabczyn),
- w I półroczu 2021 r. 100 zł (ujęcie Żabczyn).

(akta kontroli str. 174-177, 197, 317-356, 463)

1.6. W załączniku do uchwały Rady Gminy Górzycy z dnia 29.06.2018 r.¹⁵ ustalono *Regulamin dostarczania wody i odprowadzania ścieków na terenie Gminy Górzycy*.

Zgodnie z art. 19 ust. 5 ustawy o zbiorowym zaopatrzeniu w wodę, ww. regulamin określa prawa i obowiązki przedsiębiorstwa wodociągowo-kanalizacyjnego oraz odbiorców usług.

Regulamin zawierał postanowienia dotyczące standardów obsługi odbiorców usług, w tym sposoby wnoszenia reklamacji (pismo przekazane bezpośrednio do siedziby Zakładu lub wysłane listem poleconym), oraz terminu ich rozpatrzenia przez ZGK (14 dni od dnia jej wpływu do siedziby Zakładu), a także pozostałe postanowienia wskazane w art. 19 ust. 5 ww. ustawy.

(akta kontroli str. 75-78, 463)

¹¹ Zakład nie dysponował danymi o liczbie budynków przyłączonych do sieci wodociągowej, liczbie budynków podłączonych do sieci kanalizacyjnej, liczbie budynków posiadających zaewidencjonowany zbiornik bezodpływowy, liczbie budynków posiadających zaewidencjonowaną przydomową oczyszczalnię ścieków.

¹² Ustawa z dnia 7 czerwca 2001 r. o zbiorowym zaopatrzeniu w wodę i zbiorowym odprowadzaniu ścieków (Dz. U. z 2020 r. poz. 2028), dalej: *ustawa o zbiorowym zaopatrzeniu w wodę*.

¹³ Z ujęcia tego pobrano w 2019 r. 744 m³ wody, w 2020 r. 429 m³ wody.

¹⁴ Ustawa z dnia 20 lipca 2017 r. - *Prawo wodne* (Dz. U. z 2021 r., poz. 624), dalej: *ustawa Prawo wodne*.

¹⁵ Nr XXXVIII.200.2018.

W Zakładzie brak było (z okresu od 01.01.2019 r. do 30.06.2021 r.) składanych do ZGK reklamacji dotyczących usług wodnych (dokumentów składanych przez odbiorców usług wodnych) oraz dokumentów sporządzonych w tym zakresie przez pracowników Zakładu.

(akta kontroli str. 372-376, 464)

Kierownik wyjaśnił, że: *w Zakładzie brak było (z okresu od 01.01.2019 r. do 30.06.2021 r.) składanych do ZGK reklamacji dotyczących usług wodnych (dokumentów składanych przez odbiorców usług wodnych) oraz dokumentów sporządzonych w tym zakresie przez pracowników Zakładu. Powyższe wynika z tego, że nikt takich reklamacji nie przysyłał do Zakładu, ani nie składał osobiście w Zakładzie.*

(akta kontroli str. 377-432)

1.7. W 2020 r. Zakład nie pozyskiwał środków zewnętrznych w zakresie zbiorowego zaopatrzenia w wodę, ani środków zewnętrznych w zakresie zbiorowego odprowadzania ścieków.

Środki finansowe potrzebne na inwestycje, remonty i modernizacje na najbliższych pięć lat w zakresie zbiorowego zaopatrzenia w wodę oraz w zakresie zbiorowego odprowadzania ścieków wynosiły wg stanu na 30.06.2021 r. szacunkowo około 10 mln zł.

(akta kontroli str. 174-177, 464)

1.8. Pismem z 07.03.2018 r. adresowanym do Dyrektora Regionalnego Zarządu Gospodarki Wodnej Państwowego Gospodarstwa Wodnego Wody Polskie, Zakład wystąpił o zatwierdzenie taryfy dla zbiorowego zaopatrzenia w wodę i zbiorowego odprowadzania ścieków na terenie gminy Górzycza na okres trzech lat.

Decyzją z 14.05.2018 r. Dyrektor Regionalnego Zarządu Gospodarki Wodnej Wód Polskich w Poznaniu zatwierdził ww. taryfę na okres trzech lat (do 13.05.2021 r.).

(akta kontroli str. 111-127, 464)

W 2020 r.:

- cena wody (art. 20 ustawy o *zbiorowym zaopatrzeniu w wodę*) dostarczanej dla mieszkańców wniosła 2,92 zł/m³ brutto,
- Gmina nie dopłacała w formie dopłat do ceny wody dostarczanej dla mieszkańców,
- cena odbioru ścieków komunalnych kanalizacją sanitarną wynosiła 6,08 zł/m³ brutto,
- Gmina nie dopłacała w formie dopłat do ceny ścieków odbieranych kanalizacją sanitarną¹⁶.

(akta kontroli str. 111-127, 174-177, 464)

W związku z upływem terminu obowiązywania taryfy dla zbiorowego zaopatrzenia w wodę i zbiorowego odprowadzania ścieków, Kierownik Zakładu pismem z 12.02.2021 r. wystąpił do ww. dyrektora o zatwierdzenie taryfy dla zbiorowego zaopatrzenia w wodę i zbiorowego odprowadzania ścieków na okres trzech lat (tj. do 12.06.2024 r.). Kierownik wnioskował m.in. o zatwierdzenie ceny za dostarczoną wodę w wysokości 4,06 zł/m³ brutto, oraz zatwierdzenie ceny za odprowadzanie ścieków w wysokości 6,74 zł/m³ brutto.

Zakład określił ww. taryfę na okres trzech lat, taryfa została opracowana zgodnie z wymaganiami określonymi w art. 20 ust. 2-4 ustawy o *zbiorowym zaopatrzeniu w wodę*¹⁷, ewidencja księgowa była prowadzona w sposób określony w art. 20 ust. 5 ustawy o *zbiorowym zaopatrzeniu w wodę*.

(akta kontroli str. 128-170, 174-177, 464)

¹⁶ Zakład nie świadczył usług polegających na odbiorze ścieków samochodami asenizacyjnymi.

¹⁷ Ustawa z dnia 7 czerwca 2001 r. o zbiorowym zaopatrzeniu w wodę i zbiorowym odprowadzaniu ścieków (Dz. U. z 2020 r., poz. 2028).

Do 22.07.2021 r. ww. taryfa nie została zatwierdzona przez Dyrektora Regionalnego Zarządu Gospodarki Wodnej Wód Polskich w Poznaniu.

(akta kontroli str. 372-376, 464)

Stwierdzone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie stwierdzono następujące nieprawidłowości:

1. Zakład nie posiadał zezwolenia (art. 16 ust. 1 ustawy o zbiorowym zaopatrzeniu w wodę i zbiorowym odprowadzaniu ścieków) na dostarczanie wody na teren gminy Słońsk do miejscowości Chartów.

(akta kontroli str. 372-376, 465)

W dniu 01.01.2005 r. pomiędzy ZGK (dostawcą), a odbiorcą, zawarto umowę o zaopatrzenie w wodę i odprowadzanie ścieków (na czas nieokreślony) ustalającą m.in. warunki dostarczania wody do miejscowości Chartów oraz zasady wzajemnych rozliczeń z tego tytułu.

(akta kontroli str. 279-284, 465)

Kierownik Zakładu wyjaśnił, że: *Zakład dostarczał wodę do Chartowa położonego w gminie Słońsk bez wymaganego zezwolenia, gdyż nie posiadaliśmy wiedzy o takim obowiązku, a wójt gminy Słońsk nie przypominał o takim obowiązku.*

(akta kontroli str. 198-215)

W latach 2019, 2020 oraz w I półroczu 2021 r. Zakład dostarczył¹⁸ do Chartowa następujące ilości wody:

- w 2019 r. 4.700 m³,
- w 2020 r. 5.700 m³,
- I półroczu 2021 r. 2.541 m³.

(akta kontroli str. 174-177, 465)

2. W badanym okresie Zakład nie posiadał (art. 389 pkt 1-2 ustawy Prawo wodne) obowiązującego w okresie objętym kontrolą pozwolenia wodnoprawnego na pobór wód dla: ujęcia wody w miejscowości Żabczyn¹⁹. Z przedmiotowego ujęcia roczny pobór wody wynosił:

- w 2019 r. 744 m³,
- w 2020 r. 429 m³.

Ponadto Zakład nie posiadał w 2019 r. pozwolenia wodnoprawnego dla ujęcia wody Laski Lubuskie PKP. Z przedmiotowego ujęcia roczny pobór wody wynosił w 2019 r. 322 m³.

(akta kontroli str. 181-197, 465)

Kierownik Zakładu wyjaśnił, że:

- *ujęcie wody w Laskach Lubuskich PKP – zostało ono przejęte od PKP, które pomimo jego eksploatacji nie posiadało ww. dokumentu, tj. pozwolenia wodnoprawnego. Z informacji, jakie posiadam wynika, iż planowano przyłączenie mieszkańców budynku stacji PKP do wodociągu w miejscowości Laski Lubuskie. Tym samym zapewne uznano, że pozyskanie takiego pozwolenia będzie zbędne i kosztowne w stosunku do przyjętych założeń.*
- *ujęcie wody w Żabczynie, to nie mam na ten temat wiedzy, ale myślę, że ze względu na zbyt niski rozbiór wody nie podjęto działań mających na celu uzyskanie pozwolenia wodnoprawnego dla tego ujęcia.*

(akta kontroli str. 377-423)

3. W 2019 r. oraz w 2020 r. Zakład wprowadzał ścieki do wód lub do ziemi bez wymaganego pozwolenia wodnoprawnego lub pozwolenia zintegrowanego (art. 389 pkt 1 ustawy Prawo wodne). W następstwie powyższego za wprowadzanie ścieków do

¹⁸ Cena wody, zgodnie z taryfą, dostarczanej dla mieszkańców wniosła 2,92 zł/m³ brutto.

¹⁹ Z ujęcia tego pobrano w 2019 r. 744 m³ wody i w 2020 r. 429 m³ wody.

wód lub do ziemi z hydroforni Żabczyn uiszczał na podstawie art. 281 ust. 5 ww. ustawy opłaty podwyższone²⁰.

(akta kontroli str. 174-178, 431-446, 465)

Kierownik Zakładu wyjaśnił, że: *ZGK nie posiadał pozwolenia wodnoprawnego dla ujęcia wody w Żabczynie. Zakład nie posiadał także pozwolenia wodnoprawnego na wprowadzanie ścieków (popłuczyn, które powstawały w hydroforni w Żabczynie) do wód lub do ziemi i z tego tytułu uiszczał w 2019 r. oraz w 2020 r. opłaty podwyższone.*

(akta kontroli str. 450)

4. Analiza dotycząca ilości pobranej wody z wszystkich ujęć wody (na pobór wody, z których Zakład posiadał pozwolenia) we wszystkich dziewięciu stacjach uzdatniania wody wykazała, że:

a)

- w 2019 r. Zakład uprawniony był do poboru z tych ujęć (wg postanowień pozwoleń wodnoprawnych) 196.145 m³ wody rocznie, natomiast pobrał w 2019 r. 277.808 m³ wody²¹, tj. o 81.663 m³ wody więcej, niż ilość maksymalna określona w pozwoleniach wodnoprawnych²²;
- w 2020 r. Zakład uprawniony był do poboru z ujęć (wg postanowień pozwoleń wodnoprawnych) 196.145 m³ wody rocznie, natomiast pobrał w 2020 r. 314.780 m³ wody²³, tj. o 118.635 m³ wody więcej, niż ilość maksymalna określona w pozwoleniach wodnoprawnych.

(akta kontroli str. 181-197, 466)

Największy ilościowy pobór wody dotyczył ujęcia w Górzycy, gdzie Zakład uprawniony był do poboru w 2019 r. 86.600 m³, a pobrał 141.845 m³, natomiast w 2020 r. był uprawniony do poboru 86.600 m³, a pobrał 159.480 m³.

Podczas kontroli NIK, Zakład wystąpił do Państwowego Gospodarstwa Wodnego Wody Polskie, Zarządu Zlewni w Gorzowie Wlkp. z wnioskami o wydanie pozwoleń wodnoprawnych, m.in. o zwiększenie maksymalnego rocznego wydobycia wody dla pięciu ujęć (Górzycy, Czarnów, Żabice, Stańsk, Laski Lubuskie), z których pobrano w 2020 r. większe ilości wody, niż ilości określone w pozwoleniach wodnoprawnych.

(akta kontroli str. 197, 202-207, 466)

Kierownik Zakładu wyjaśnił, że: *przekraczano roczne limity (określone w pozwoleniach wodnoprawnych) dotyczące rocznego limitu poboru wody w kilku ujęciach z uwagi na konieczność zapewnienia ciągłych dostaw wody.*

(akta kontroli str. 198-215)

b) Zakład nie uiszczał podwyższonych opłat z tytułu przekraczania limitów poboru wody, w sytuacji, gdy obowiązek taki wynika z art. 280 pkt 2 lit. a *Prawa wodnego*. Art. 280, pkt 2 lit. a *Prawa wodnego* stanowi, że: opłatę podwyższoną ponosi się w razie korzystania z usług wodnych polegających na poborze wód podziemnych lub wód powierzchniowych z przekroczeniem warunków określonych w pozwoleniu wodnoprawnym albo w pozwoleniu zintegrowanym.

(akta kontroli str. 372-376, 466)

Kierownik Zakładu wyjaśnił, że: *nie deklarowano i nie uiszczano podwyższonych opłat z tytułu przekraczania limitów poboru wody, gdyż Zakład nie posiadał środków finansowych, a organy nie występowały o takie opłaty.*

²⁰ W 2019 r. w kwocie 25 zł, w 2020 r. w kwocie 15 zł, w I półroczu 2021 r. nie uiszczał ww. opłat.

²¹ W siedmiu stacjach uzdatniania wody pobrano w 2019 r. większe ilości wody niż maksymalne ilości wody określone w pozwoleniach wodnoprawnych dla tych ujęć. Ponadto pobrano 744 m³ wody z ujęcia, dla którego Zakład nie posiadał pozwolenia, tj. Żabczyn.

²² Q_{max}.rocznie.

²³ W pięciu stacjach uzdatniania wody pobrano w 2020 r. większe ilości wody niż maksymalne ilości wody określone w pozwoleniach wodnoprawnych dla tych ujęć. Ponadto pobrano 429 m³ wody z ujęcia, dla którego Zakład nie posiadał pozwolenia, tj. Żabczyn.

5. W kontrolowanym okresie przychody ze sprzedaży wody i świadczenia usług odprowadzania ścieków nie były wystarczające na pokrycie kosztów tej działalności.

Paragraf 3 pkt 1 lit. c, w związku z § 2 pkt 7 rozporządzenia Ministra Gospodarki Morskiej i Żeglugi Śródlądowej z dnia 27 lutego 2018 r. w sprawie określania taryf, wzoru wniosku o zatwierdzenie taryfy oraz warunków rozliczeń za zbiorowe zaopatrzenie w wodę i zbiorowe odprowadzanie ścieków²⁴ stanowi, że: przedsiębiorstwo wodociągowo-kanalizacyjne opracowuje taryfę w sposób zapewniający eliminowanie subsydiowania skrośnego²⁵.

Według danych zawartych we wniosku taryfowym z dnia 12.02.2021 r.:

- w 2019 r.: - przychody Zakładu w zakresie zbiorowego zaopatrzenia w wodę wyniosły 253.171 zł, a koszty w tym zakresie 359.115 zł, - przychody ZGK w zakresie zbiorowego odprowadzania ścieków wyniosły 338.713 zł, a koszty w tym zakresie 569.235 zł, - wynik Zakładu w zakresie zbiorowego zaopatrzenia w wodę wynosił – (minus) 105.944 zł, - wynik ZGK w zakresie zbiorowego odprowadzania ścieków wynosił – (minus) 230.522 zł;
- 2020 r.: - przychody Zakładu w zakresie zbiorowego zaopatrzenia w wodę wyniosły 398.095 zł, a koszty w tym zakresie 513.500 zł, - przychody ZGK w zakresie zbiorowego odprowadzania ścieków wyniosły 414.403 zł, a koszty w tym zakresie 654.271 zł, - wynik Zakładu w zakresie zbiorowego zaopatrzenia w wodę wynosił - (minus) 115.405 zł, - wynik ZGK w zakresie zbiorowego odprowadzania ścieków wynosił - (minus) 239.868 zł;
- w I półroczu 2021 r.: - przychody Zakładu w zakresie zbiorowego zaopatrzenia w wodę wyniosły 173.597 zł, a koszty w tym zakresie 279.636 zł, - przychody ZGK w zakresie zbiorowego odprowadzania ścieków wyniosły 344.070 zł, a koszty w tym zakresie 377.465 zł, - wynik Zakładu w zakresie zbiorowego zaopatrzenia w wodę wynosił - (minus) 106.039 zł, - wynik ZGK w zakresie zbiorowego odprowadzania ścieków wynosił – (minus) 33.395 zł.

(akta kontroli str. 174-177, 466-467, 479-500)

Kierownik Zakładu wyjaśnił, że: *przychody ze sprzedaży wody i świadczenia usług odprowadzania ścieków nie są wystarczające na pokrycie kosztów tej działalności, gdyż pragniemy, aby woda była dostępna dla mieszkańców.*

(akta kontroli str. 198-215)

6. Stosownie do § 3 pkt 1 lit. d ww. rozporządzenia w sprawie określenia taryf, Zakład opracowuje taryfę w sposób zapewniający motywowanie odbiorców usług do racjonalnego korzystania z wody i ograniczania zanieczyszczenia ścieków. Zgodnie z § 13 ust. 2 pkt 2 ww. rozporządzenia, ceny i stawki opłat powinny być różnicowane w taki sposób, żeby zapewnić motywowanie odbiorców usług do racjonalnego korzystania z wody i ograniczania zanieczyszczenia ścieków.

Zakład nie opracował ww. taryfy dla zbiorowego zaopatrzenia w wodę i zbiorowego odprowadzania ścieków na okres trzech lat (tj. do 12.06.2024 r.). w sposób zapewniający motywowanie odbiorców usług do racjonalnego korzystania z wody i ograniczania zanieczyszczenia ścieków.

(akta kontroli str. 128-170, 372-376, 467)

Kierownik Zakładu wyjaśnił, że: *ostatniej taryfy z 2021 r. nie opracowaliśmy w sposób, który motywuje odbiorców do usług do racjonalnego korzystania z wody i ograniczania*

²⁴ Dz. U. poz. 472, ze zm.

²⁵ Subsydiowanie skrośne – pokrywanie kosztów dotyczących jednego rodzaju prowadzonej przez przedsiębiorstwo wodociągowo-kanalizacyjne działalności gospodarczej lub jednej z taryfowych grup odbiorców usług przychodami pochodzącymi z innego rodzaju prowadzonej działalności gospodarczej lub od innej taryfowej grupy odbiorców usług.

zanieczyszczania ścieków. Wynikało to z pośpiechu w opracowywaniu tej taryfy oraz braku instrumentów w tym zakresie.

(akta kontroli str. 198-215)

OCENA CZĄSTKOWA

Najwyższa Izba Kontroli ocenia, że Zakład nie był należycie przygotowany finansowo do prowadzenia działalności w zakresie objętym kontrolą. Niedofinansowanie Zakładu, przy jego licznych zadaniach, skutkowało m.in. brakami kadrowymi. Powodowało to problemy przy realizacji zadań tym bardziej, że stan infrastruktury wodociągowej był niezadowalający.

OBSZAR

2. Wykonywanie zadań z zakresu gospodarowania zasobami wodnymi

Opis stanu faktycznego

2.1. W kontrolowanym okresie Zakład nie opracowywał i nie przedkładał Wójtowi Gminy Górzycy *wieloletniego planu rozwoju i modernizacji urządzeń wodociągowych i urządzeń kanalizacyjnych* (art. 21 ust. 1 ustawy o zbiorowym zaopatrzeniu w wodę). W badanym okresie nie obowiązywał na terenie Gminy Górzycy *wieloletni plan rozwoju i modernizacji urządzeń wodociągowych i urządzeń kanalizacyjnych*.

(akta kontroli str. 91, 467)

2.2. W badanym okresie Zakład przeprowadzał kontrole sieci wodociągowej oraz sieci kanalizacyjnej, tj. kontrole okresowe (przeprowadzane przynajmniej raz na pięć lat), o których mowa w art. 62 ust. 1 pkt 2 ustawy *Prawo budowlane*²⁶.

Prowadzono w tym zakresie książki obiektów budowlanych dla dziewięciu obiektów stacji uzdatniania wody oraz dla trzech obiektów oczyszczalni ścieków, a także dokonywano w nich odpowiednich wpisów. W jednym przypadku Zakład nie przeprowadził kontroli okresowej, tj. kontroli, która powinna być przeprowadzona przynajmniej raz na pięć lat – dotyczyło to budynku hydroforni w Czarnowie.

(akta kontroli str. 171-173, 372-376, 468)

2.3. W trakcie kontroli NIK przeprowadzono oględziny w zakresie m.in. przestrzegania obowiązków związanych z funkcjonowaniem stref ochronnych ujęć wody.

Oględziny wykazały m.in., że:

a) na terenie Gminy Górzycy w dniu oględzin funkcjonowało dziewięć stacji uzdatniania wody, z czego:

- siedem posiadało wyznaczone strefy ochrony bezpośredniej ujęć wody, a dwie (Stańsk i Żabczyn) nie posiadało wyznaczonych stref ochrony bezpośredniej ujęć wody,

- ujęcia nie posiadały wyznaczonych stref ochrony pośredniej ujęć wody.

b) strefy ochrony bezpośredniej zostały oznakowane tablicami informacyjnymi (brak oznaczeń stref ochrony pośredniej).

c) na terenie Gminy funkcjonowały trzy oczyszczalnie ścieków:

- Górzycy - oczyszczalnia ścieków dla miejscowości Górzycy, Owczary, Pamięcin, Golice. Stan obiektu dobry. Teren ogrodzony. Punkt zlewny odbioru nieczystości opomiarowany,

- Czarnów - oczyszczalnia ścieków. Stan obiektu dobry. Punkt zlewny nieczystości nie był opomiarowany,

- Ługi Górzyskie - oczyszczalnia ścieków. Stan obiektu dobry.

d) ujęcia:

²⁶ Ustawa z dnia 7 lipca 1994 r. Prawo budowlane (Dz.U. z 2020 r. poz. 1333, ze zm.) – dalej: *ustawa Prawo budowlane*.

- Ługi Górzyskie - stacja uzdatniania wody. Stan obiektu zadowalający. Teren ogrodzony. Przy ogrodzeniu od strony zachodniej wrak samochodu, od strony północnej osiedle domów.
- Żabice - stacja uzdatniania wody. Stan obiektu dostateczny. Stan infrastruktury - niektórych elementów instalacji wodociągowej (rury wodociągowe) niedostateczny, tj. przerdzewiałe rury wodociągowe zabezpieczane w miejscach wycieków metalowymi obejmami. Teren ogrodzony z ubytkami ogrodzenia (możliwość wejścia na teren ochrony bezpośredniej ujęcia wody osób i zwierząt). Bezpośrednio przy ogrodzeniu nielegalne składowisko odpadów niebezpiecznych,
- Spudłów - studnia i ujęcie wody. Stan dobry. Pęknięta ława fundamentowa budynku stacji uzdatniania wody. Teren ogrodzony. Bezpośrednio przy ujęciu wody użytkowane gospodarstwo rolne.
- Czarnów - stacja uzdatniania wody. Stan obiektu dobry. Przy ujęciu wody wielkopowierzchniowe gospodarstwo rolne.
- Górzyska - stacja uzdatniania wody. Stan obiektu niedostateczny – uszkodzony dach, ślady po zaciekach wody oraz grzyb i pleśń na prawie całej powierzchni sufitu oraz na ścianach. Dojazd do obiektu stacji uzdatniania wody utrudniony – droga gruntowa częściowo utwardzona. Za ogrodzeniem od strony północnej składowisko odpadów niebezpiecznych oraz od strony wschodniej budynki po wielkotowarowej hodowli bydła. Obok budynku przerdzewiałe i niezabezpieczone wszystkie trzy pokrywy oraz drabinki do studni.
- Laski Lubuskie - stacja uzdatniania wody. Stan obiektu dobry. Jeden z trzech zbiorników na wodę (z 2015 r.) przerdzewiał z widocznymi śladami po wyciekach wody. Bezpośrednio za ogrodzeniem zdewastowane budynki gospodarcze po wielkotowarowej produkcji zwierzęcej (na tym terenie znajdował się gruz, odpady, wraki maszyn rolniczych). Bezpośrednio za ogrodzeniem stacji uzdatniania wody silosy do składowania przysm kiszonkowych.
- Pamięcin - stacja uzdatniania wody. Stan obiektu niedostateczny. Budynek (ściany i dach) wykonany z niebezpiecznego eternitu – produktu zawierającego azbest. Dach porośnięty roślinnością. W odległości około 1,5 metra od budynku ogrodzenie, a za ogrodzeniem pojemniki i kontenery na nieczystości stałe.

(akta kontroli str. 55-62, 424-425,
468-469)

Po przeprowadzonych przez NIK oględzinach, Powiatowy Inspektor Nadzoru Budowlanego w Słubicach przeprowadził na zlecenie NIK kontrolę doraźną m.in. stacji uzdatniania wody oraz odcinków sieci wodociągowej zlokalizowanych na terenie Gminy Górzyska w zakresie ich stanu technicznego oraz przydatności do użytkowania. Kontrolą objęto łącznie 15 obiektów budowlanych, w tym dziewięć obiektów stacji uzdatniania wody, trzy obiekty oczyszczalni ścieków oraz trzy odcinki sieci wodociągowej.

W wyniku ww. kontroli stwierdzono m.in., że obiekty stacji uzdatniania wody w Górzysce, Pamięcinie i Żabicach znajdowały się w nieodpowiednim stanie technicznym, wobec czego w odniesieniu do tych obiektów wszczęte zostały trzy postępowania administracyjne. Pozostałe obiekty wymagały natomiast bieżących napraw i konserwacji.

Kontrole trzech odcinków sieci wodociągowej o łącznej długości 7.500 mb wykazały, że znajdują się one w należytym stanie technicznym, jednak na dwóch odcinkach sieci (w Czarnowie i Radowie) należy wymienić łącznie 3 zasuwę ze względu na nieodpowiedni stan techniczny tych elementów sieci wodociągowej.

W związku ze stwierdzonymi podczas kontroli nieprawidłowościami wystawiono łącznie sześć mandatów karnych.

(akta kontroli str. 63-66, 231-239, 469)

2.4. Zakład wypełniał obowiązki określone w pozwoleniach wodnoprawnych, za wyjątkiem oznaczeń niektórych stref ochronnych ujęć wody, rocznych poborów wód w ilościach większych, niż określone w pozwoleniach wodnoprawnych oraz nie opomiarowania punktu zlewnego ścieków w jednej oczyszczalni ścieków.

(akta kontroli str. 55-62, 181-197, 202-207, 469)

2.5. Zakład nie posiadał opracowanego *ekonomicznego poziomu wycieków z sieci*, czyli docelowego minimalnego poziomu, do jakiego powinny być ograniczone straty wody w sieci wodociągowej przy najniższych kosztach eksploatacyjnych (jest to optymalny poziom wycieków, dla którego koszty strat z wycieków równają się z kosztami usuwania wycieków).

(akta kontroli str. 372-376, 469)

Kierownik Zakładu wyjaśnił m.in., że: *nie wiem, dlaczego w Zakładzie wcześniej nie opracowano ekonomicznego poziomu wycieku z sieci, natomiast na początku 2021 roku podpisałem umowę z firmą TKRG Sp. z o.o. na wykonanie m.in. opracowania projektu systemu sieci mającego na celu maksymalne ograniczenie strat, określenie punktów krytycznych sieci, wprowadzenie systemu ewidencji awarii w celu optymalizacji nakładów na odtworzenie sieci, analizę prawidłowości doboru urządzeń pomiarowych w celu prawidłowego określenia wielkości zapotrzebowania na wodę wraz z zaleceniami ewentualnych zmian, analizę i bilans roczny faktycznych przepływów i zużycia wody w sieci w celu określenia strat rzeczywistych - lecz z powodu pandemii (COVID-19) firma nie przystąpiła do jej realizacji. Z informacji, jakie posiadam firma ta deklaruje obecnie chęć wykonania takich usług.*

(akta kontroli str. 377-423)

2.6. Według danych Zakładu w 2019 r. wystąpiło na terenie Gminy 208 awarii sieci wodociągowej, które trwały łącznie 420 godzin (wskaźnik intensywności awarii wynosił 3,72), w 2020 r. 150 awarii, które trwały łącznie 300 godzin (wskaźnik intensywności awarii wynosił 2,66), w I półroczu 2021 r. 21 awarii, które trwały łącznie 100 godzin (wskaźnik intensywności awarii wynosił 0,37). Intensywność awarii i długość i trwania uniemożliwiały dostawę konsumentom wody i odbiór od nich ścieków w sposób określony w przepisach ustawy Prawo wodne.

Po wystąpieniu awarii sieci wodociągowej i po jej usunięciu nie zgłaszano takich faktów Sanepidowi.

Najczęstszą przyczyną awarii był stan techniczny sieci wodociągowej.

(akta kontroli str. 174-177, 179-180, 372-376, 469)

2.7. Stosowaną przez Zakład technologią uzdatniania ujmowanej wody było jej filtrowanie i napowietrzanie. Aby oczyścić ujmowaną wodę z bakterii (w czasie obowiązywania decyzji PIS o warunkowym dopuszczeniu jej do spożycia) stosowano środek chemiczny – podchloryn sodu 15%²⁷.

W okresie objętym kontrolą nie wprowadzano zmian w stosowanej technologii uzdatniania wody przeznaczonej do spożycia przez ludzi i w związku z tym nie uzyskiwano od państwowego wojewódzkiego inspektora sanitarnego zgód na zastosowanie nowych technologii.

(akta kontroli str. 372-376, 470)

2.8. Materiały i wyroby używane do uzdatniania wody nie posiadały pozytywnej oceny higienicznej państwowego powiatowego inspektora sanitarnego. Do czasu rozpoczęcia kontroli NIK Zakład nie posiadał w tym zakresie opinii higienicznych.

(akta kontroli str. 372-376, 470)

²⁷ Dotyczy ujęcia wody w Żabicach.

2.9. Wójt Gminy Górzycy poinformował kontrolujących, że informacje o jakości wody, o których mowa w § 26 rozporządzenia w sprawie jakości wody²⁸, przekazywane były konsumentom w 2019 r. i w 2020 r. poprzez publikowanie komunikatów Państwowego Powiatowego Inspektora Sanitarnego (PPIS) w Słubicach na stronie internetowej Gminy Górzycy²⁹.

W kontrolowanym okresie Zakład nie prowadził strony internetowej. ZGK przekazywał konsumentom informacje o jakości wody, o których mowa powyżej, poprzez umieszczanie ww. komunikatów PPIS w Słubicach na tablicach ogłoszeń w miejscowościach, których dotyczyły te informacje. Informacje te były również przekazywane sołtysom poszczególnych sołectw.

(akta kontroli str. 47-54, 67, 470)

2.10. W umowach zawieranych przez Zakład z odbiorcami usług (odnośnie obniżek cen wody) znajdował się zapis, że odbiorca usług może domagać się od Zakładu obniżenia ceny za wodę pod warunkiem udowodnienia zawinonego przez Zakład dostarczenia wody o pogorszonej bądź złej jakości oraz o ciśnieniu uniemożliwiającym korzystanie z wody.

(akta kontroli str. 79-90, 470)

2.11. Zakład przysyłał do GUS sprawozdania statystyczne M-06 (sprawozdania o wodociągach i kanalizacji) odpowiednio za rok: 2018, 2019, 2020. Sprawozdanie za 2020 r. zostało przesłane do GUS w obowiązującym terminie.

(akta kontroli str. 68-73, 99, 470)

2.12. Odnośnie utrudnień i ograniczeń w zakresie realizacji zadań objętych kontrolą NIK kierownik Zakładu wyjaśnił, że: *W działalności Zakładu w zakresie dostarczania wody i odbioru ścieków występuje: niedobór środków finansowych, niedobór wykwalifikowanej kadry, olbrzymie zaszłości lat poprzednich, duże spektrum prowadzonej działalności.*

(akta kontroli str. 198-215, 470)

Stwierdzone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie stwierdzono następujące nieprawidłowości:

1. W kontrolowanym okresie Zakład nie opracowywał i nie przedkładał Wójtowi Gminy Górzycy *wieloletniego planu rozwoju i modernizacji urządzeń wodociągowych i urządzeń kanalizacyjnych* (art. 21 ust. 1 ustawy o zbiorowym zaopatrzeniu w wodę), w związku z czym na terenie Gminy Górzycy nie obowiązywał *wieloletni plan rozwoju i modernizacji urządzeń wodociągowych i urządzeń kanalizacyjnych*. Nie opracowano i nie przedłożono Wójtowi Gminy Górzycy ww. planu, pomimo realizowania w okresie objętym kontrolą NIK (oraz w okresie wcześniejszym) prac polegających na budowie sieci kanalizacyjnej i wodociągowej na terenie Gminy Górzycy.

(akta kontroli str. 91, 372-376, 470)

Kierownik Zakładu wyjaśnił, że: *nie sporządzono wieloletniego planu rozwoju i modernizacji urządzeń wodociągowych i urządzeń kanalizacyjnych (art. 21 ust. 1 ustawy o zbiorowym zaopatrzeniu w wodę), gdyż nie mamy środków finansowych na inwestycje pro oszczędnościowe. Wprawdzie budujemy sieć na działkach budowlanych objętych planem zagospodarowania przestrzennego, ale nie mieliśmy czasu na opracowanie planu rozwoju i modernizacji urządzeń wodociągowych i urządzeń kanalizacyjnych.*

²⁸ Rozporządzenie Ministra Zdrowia z dnia 7 grudnia 2017 r. w sprawie jakości wody przeznaczonej do spożycia przez ludzi (Dz. U. poz. 2294).

²⁹ W 2021 r. (do czasu kontroli NIK) nie publikowano na stronie internetowej Gminy Górzycy żadnej informacji w tym zakresie.

Sieć wodociągowa jest sukcesywnie modernizowana (kserokopia notatki Wójta Gminy Górzycy w załączeniu), np. w 2018 r. była budowana sieć wodociągowa w Górzycy przy ul. Lipowej, w 2018 r. nastąpiła wymiana wodociągu w Laskach Lubuskich, w 2021 r. trwają prace polegające na modernizacji sieci wraz z jej wymianą na nową w miejscowości Spudłów.

(akta kontroli str. 198-215, 377-423)

2. Analiza zapisów zawartych w książkach obiektów budowlanych oraz dokumentach załączonych do przedmiotowych książek wykazała, że w jednym przypadku nie przeprowadzono w terminie przeglądu obiektu budowlanego, tj. budynku hydroforni w Czarnowie, który poddano przeglądowi wynikającemu z przepisów art. 62 ust. 1 pkt 2 ustawy *Prawo budowlane* (przeeglądowi okresowemu przeprowadzanemu przynajmniej raz na pięć lat) w dniu 25.11.2013 r., a kolejny przegląd przeprowadzono w dniu 18.03.2021 r. – po ponad siedmiu latach od przeprowadzenia poprzedniego przeglądu.

(akta kontroli str. 171-173, 372-376, 471)

Kierownik Zakładu wyjaśnił m.in., że: przyczyną było przeoczenie. *W momencie, gdy stwierdziłem taki brak podjąłem działania w celu jego naprawy, w wyniku czego został dokonany przegląd.*

(akta kontroli str. 377-423)

3. W badanym okresie Zakład nie podejmował działań na rzecz obniżenia strat wody w sieci wodociągowej, w sytuacji gdy:

- art. 10 pkt 3 *Prawa wodnego* stanowi, że: zarządzanie zasobami wodnymi służy zaspokajaniu potrzeb ludności i gospodarki oraz ochronie wód i środowiska związanego z tymi zasobami, w szczególności w zakresie ochrony zasobów wodnych przed zanieczyszczeniem oraz niewłaściwą lub nadmierną eksploatacją,
- art. 29 *Prawa wodnego* stanowi, że: korzystanie z wód nie może powodować pogorszenia stanu wód i ekosystemów od nich zależnych, z wyjątkiem przypadków określonych w ustawie, w szczególności nie może naruszać ustaleń planu gospodarowania wodami na obszarze dorzecza, powodować marnotrawstwa wody lub marnotrawstwa energii wody, a także nie może wyrządzać szkód.

(akta kontroli str. 92, 372-376, 471)

Straty wody w sieci wodociągowej wynosiły: w 2019 r. 70.252 m³, tj. 24,8% wydobyćcia wody; w 2020 r. 133.909 m³, tj. 41,7%; w I półroczu 2021 r. 69.342 m³, tj. 51,41%.

(akta kontroli str. 178, 471)

Kierownik Zakładu wyjaśnił, że: *nie podejmowano działań mających na celu ograniczenia strat wody, w sytuacji, gdy straty wody wynoszą kilkadziesiąt procent ilości wody wydobytej, gdyż brak jest odpowiednich środków finansowych i kadrowych na podjęcie monitoringu sieci. Nie było też dotychczas w regulaminie dostarczania wody takich zapisów.*

(akta kontroli str. 198-215)

4. W kontrolowanym okresie ZGK nie obniżał cen wody za niedostarczanie przez Zakład wody odpowiedniej jakości, w wystarczającej ilości, pod odpowiednim ciśnieniem.

(akta kontroli str. 372-376, 471)

Kierownik Zakładu wyjaśnił, że: *w kontrolowanym okresie ZGK nie stosował obniżek cen wody za niedostarczanie przez Zakład wody odpowiedniej jakości, w wystarczającej ilości, pod odpowiednim ciśnieniem, w sytuacjach, gdy takie przypadki się zdarzały. Wynikało to z tego, że nie mamy opracowanych procedur postępowania w takich sytuacjach, tj. nie wiemy, w jaki sposób kwotowo lub procentowo obliczać obniżenie opłat za wodę.*

(akta kontroli str. 198-215)

Dostarczając wodę niespełniającą wszystkich wymagań jakościowych, Zakład nie obniżał ceny, pobierając od konsumentów opłaty tak, jak za towar pełnowartościowy. Nie wykorzystywano w tym zakresie zapisów zamieszczonych w zawartych z konsumentami umowach.

(akta kontroli str. 472)

5. Sprawozdania M-06 o wodociągach i kanalizacji za 2018 r. i za 2019 r. zostały przesłane do GUS nieterminowo, tj. sprawozdanie za 2018 r. w dniu 27.06.2019 r. (termin przekazania do 4 lutego 2019 r.), sprawozdanie za 2019 r. w dniu 29.07.2020 r. (termin przekazania do 4 lutego 2020 r.). Nie odpowiadało to zapisom art. 30 ust. 1 pkt 3 ustawy z dnia 29 czerwca 1995 r. *o statystyce publicznej*³⁰.

(akta kontroli str. 68-73, 99, 472)

Kierownik Zakładu wyjaśnił, że: *sprawozdania M-06 za 2018 r. oraz 2019 r. przesłano do GUS z opóźnieniami. Były to sprawozdania sporządzone przez osobę poprzednio zatrudnioną na stanowisku ds. gospodarki wodno-kanalizacyjnej i spraw komunalnych, która obecnie nie jest już pracownikiem Zakładu. Dodaje, że sprawozdanie M-06 za 2020 r. zostało wysłane do GUS w obowiązującym terminie.*

(akta kontroli str. 198-215)

6. W sprawozdaniach statystycznych M-06 za 2018 r., 2019 r. oraz 2020 r. wykazywano zużycie technologiczne wody, w sytuacji nie opomiarowania zużycia wody do tych celów.

(akta kontroli str. 372-376, 472)

Kierownik Zakładu wyjaśnił, że: *w sprawozdaniach M-06 wykazywano szacunkowe dane dotyczące zużycia technologicznego wody z uwagi na chęć wykazywania jak najniższych wartości strat wody. W Zakładzie nie było opomiarowane zużycie technologiczne, ani nawet nie było możliwości dokonania wiarygodnych wartości.*

(akta kontroli str. 198-215)

7. Podczas oględzin przeprowadzonych w toku kontroli NIK stwierdzono, że stan techniczny trzech obiektów stacji uzdatniania wody, w tym stan techniczny infrastruktury hydroforni (Górzycy, Pamięcin, Żabice) był niedostateczny, nie opomiarowano ilości ścieków w punkcie zlewnym funkcjonującym przy oczyszczalni ścieków (w Czarnowie).

W Górzycy (hydrofornia), kontrolerzy NIK stwierdzili, obok budynku przerdzewiałe i niezabezpieczone pokrywy oraz drabinki do trzech studni. O powyższym w celu zapobieżenia bezpośredniemu niebezpieczeństwu zagrożenia dla życia ludzkiego poinformowano (na podstawie art. 51 ust. 1 ustawy z dnia 23 grudnia 1994 r. *o Najwyższej Izbie Kontroli*) uczestniczącego w oględzinach kierownika ZGK.

(akta kontroli str. 55-62, 424-425, 472)

Kierownik Zakładu:

- wyjaśnił, że: *stan techniczny budynków stacji uzdatniania wody jest nieodpowiedni z uwagi na wieloletnie braki środków finansowych. W chwili obecnej staramy się, aby stan techniczny był prawidłowy,*
- poinformował kontrolerów o podjętych działaniach zapobiegających stanowi zagrożenia, o którym mowa powyżej, tj. że po oględzinach kontrolerów NIK pokrywy do studni na terenie stacji uzdatniania wody w Górzycy zostały natychmiast zabezpieczone. Późniejsze kontrole przeprowadzone przez PINB na terenie stacji uzdatniania wody w Górzycy nie wykazały nieprawidłowości w tym zakresie.

(akta kontroli str. 55-62, 198-215, 424-425)

³⁰ Dz. U. z 2021 r. poz. 955.

8. Na terenie Gminy dwie stacje uzdatniania wody³¹ nie posiadały wyznaczonych stref ochrony bezpośredniej ujęć wody (art. 133 ust. 2 pkt 1 *Prawa wodnego*).

(akta kontroli str. 55-62, 100-110, 357-371, 472)

Kierownik Zakładu wyjaśnił, że: *nie występowało do wojewody lubuskiego o ustanowienie stref ochrony ujęć wody, gdyż dopiero w zeszłym roku opracowano dokumentację hydrogeologiczną dla części ujęć, a dla pozostałych jeszcze nie (są w trakcie opracowywania). W najbliższym czasie planuję skierować do WIOŚ wnioski o przeprowadzenie kontroli ujęcia wody w Górzycy z uwagi na ryzyko dla zdrowia i życia mieszkańców.*

(akta kontroli str. 198-215)

9. Zgodnie z art. 133 ust. 5 ustawy *Prawo wodne*, analizę ryzyka przeprowadza się m.in. dla ujęć wody dostarczających więcej niż 10 m³ wody na dobę lub służących zaopatrzeniu w wodę więcej niż 50 osób. Analiza ryzyka jest aktualizowana nie rzadziej, niż co 10 lat, a w przypadku ujęć wody dostarczających mniej niż 1000 m³ wody na rok - nie rzadziej, niż co 20 lat (art. 133 ust. 6 ww. ustawy).

Analizy takiej nie przełożono podczas kontroli NIK dla ujęcia wody Górzycy (art. 133 ust. 5 *Prawa wodnego*). Biorąc pod uwagę wyniki oględzin NIK dotyczące tego ujęcia oraz przylegającego terenu (na którym znajdowało się m.in. składowisko odpadów niebezpiecznych) konieczne jest bezzwłoczne wprowadzenie częściowych ograniczeń w korzystaniu z terenów sąsiednich (w oparciu o wyniki analizy ryzyka i ustanowione strefy ochrony ujęcia). Wprawdzie ustawodawca dopuszcza przeprowadzenie takiej analizy ryzyka w terminie 5 lat od dnia wejścia w życie ustawy, jednak zdaniem NIK okoliczności wskazują na konieczność podjęcia niezwłocznych działań.

(akta kontroli str. 372-376, 473)

Kierownik Zakładu wyjaśnił, że: *nie prowadzono analizy ryzyka dla ujęć wody (art. 133 ust. 5 *Prawa wodnego*) z uwagi na szczupłe zasoby finansowo-kadrowe.*

(akta kontroli str. 198-215)

10. Art. 5 ust. 1 ustawy z dnia 7 czerwca 2001 r. o zbiorowym zaopatrzeniu w wodę i zbiorowym odprowadzaniu ścieków³² stanowi, że: przedsiębiorstwo wodociągowo-kanalizacyjne ma obowiązek zapewnić zdolność posiadanych urządzeń wodociagowych i urządzeń kanalizacyjnych do realizacji dostaw wody w wymaganej ilości i pod odpowiednim ciśnieniem oraz dostaw wody i odprowadzania ścieków w sposób ciągły i niezawodny, a także zapewnić należyłą jakość dostarczanej wody i odprowadzanych ścieków.

Według danych Zakładu:

- w 2019 r. wystąpiło na terenie Gminy łącznie 208 awarii sieci wodociągowej, które trwały 420 godzin (wskaźnik intensywności awarii wynosił 3,72),
- w 2020 r. 150 awarii, które trwały łącznie 300 godzin (wskaźnik intensywności awarii wynosił 2,66),
- w I półroczu 2021 r. 21 awarii, które trwały łącznie 100 godzin (wskaźnik intensywności awarii wynosił 0,37).

Intensywność awarii i długość i trwania uniemożliwiały dostawę konsumentom wody i odbiór od nich ścieków w sposób określony w przepisach ww. ustawy.

(akta kontroli str. 174-177, 179-180, 473)

Kierownik Zakładu wyjaśnił, że: *w sieci wodociągowej występuje znaczna ilość awarii, gdyż sieć jest w zdecydowanej większości wyeksploatowana, popegeerowska.*

Sieć wodociągowa jest sukcesywnie modernizowana (kserokopia notatki Wójta Gminy Górzycy w załączeniu), np. w 2018 r. była budowana sieć wodociągowa w Górzycy przy ul. Lipowej, w 2018 r. nastąpiła wymiana wodociągu w Laskach Lubuskich,

³¹ Stańsk i Żabczyn.

³² Dz. U. z 2020 r. poz. 2028.

w 2021 r. trwają prace polegające na modernizacji sieci wraz z jej wymianą na nową w miejscowości Spudłów.

(akta kontroli str. 198-215, 377-423)

Po wystąpieniu awarii sieci wodociągowej i po jej usunięciu nie zgłaszano takich faktów Sanepidowi.

(akta kontroli str. 174-177, 179-180, 372-376, 473)

Kierownik Zakładu wyjaśnił, że: *po wystąpieniu awarii sieci wodociągowej i po jej usunięciu nie zgłaszano takich faktów Sanepidowi z uwagi na przeoczenie. Moim zdaniem woda była zdatna do spożycia, co wynikało z zaplanowanych wcześniej badań.*

(akta kontroli str. 198-215)

11. Materiały i wyroby używane do uzdatniania wody nie posiadały pozytywnej oceny higienicznej państwowego powiatowego inspektora sanitarnego (24 pkt 1 rozporządzenia Ministra Zdrowia z dnia 7 grudnia 2017 r. w sprawie jakości wody przeznaczonej do spożycia przez ludzi³³). Do czasu rozpoczęcia kontroli NIK Zakład nie posiadał w tym zakresie opinii higienicznych.

(akta kontroli str. 372-376, 473)

Kierownik Zakładu wyjaśnił m.in., że: *w Zakładzie brak jest wymaganych certyfikatów dla materiałów wykorzystywanych do produkcji i uzdatniania wody, gdyż przeoczyliśmy ten obowiązek, a Sanepid tego nie wymagał.*

Zakupując materiały wykorzystywane do produkcji wody jesteśmy przekonani, że materiały te posiadają odpowiednie certyfikaty, bowiem sprzedający musi takowe certyfikaty posiadać. Do tej pory nie wymagaliśmy ww. certyfikatów. Przed zakupem kolejnych będziemy każdorazowo sprawdzać, czy materiały wykorzystywane do produkcji posiadają odpowiednie certyfikaty.

(akta kontroli str. 198-215, 377-423)

Podczas kontroli NIK Zakład uzyskał atesty higieniczne dla zakupionych wcześniej przez ZGK m.in. systemów przewodów rurowych z PVC-U, rur i kształtek z polietylenu, kształtek elektrooporowych z polietylenu, wyrobów armaturowych dla wodociągów³⁴.

(akta kontroli str. 240-278, 474)

OCENA CZĄSTKOWA

Najwyższa Izba Kontroli negatywnie ocenia wykonywanie zadań z zakresu gospodarowania zasobami wodnymi. Zły stan techniczny obiektów, przy wyeksploatowanej sieci powodował liczne utrudnienia w realizacji zadań. Duża awaryjność sieci, znaczne straty wody skutkowały ograniczeniem środków do realizacji innych zadań z zakresu objętego kontrolą.

OBSZAR

3. Nadzór nad zbiorowym zaopatrzeniem w wodę i odprowadzaniem ścieków

Opis stanu faktycznego

3.1. W badanym okresie sieć wodociągowa na terenie Gminy Górzycza nie była zautomatyzowana.

W okresie objętym kontrolą sieć wodociągowa nie była monitorowana, tj. nie prowadzono pomiarów ciśnienia wody w przewodach, natężenia przepływu wody, szczelności przewodów (kontroli wycieków). W Zakładzie nie opracowano wewnętrznych wytycznych (zaleceń) dotyczących wewnętrznej kontroli jakości wody.

(akta kontroli str. 93-94, 372-376, 474)

³³ Dz. U. poz. 2294.

³⁴ Zasuwy, przepustnice, nawierтки, zawory, przyłącza, króćce, hydranty, źródła, armatura sieci domowej, naprawczej, połączeniowej, akcesoria.

Kierownik Zakładu wyjaśnił, że: sieć wodociągowa nie była monitorowana, tj. nie prowadzono pomiarów ciśnienia wody w przewodach, natężenia przepływu wody, szczelności przewodów (kontroli wycieków), jednak z informacji jakie posiadam wynika, że sieć była kontrolowana poprzez badania ciśnienia na hydrantach, które są zasilane z tej samej sieci wodociągowej, z której korzystają mieszkańcy (przekazując kserokopie protokołów z badań z 2018, 2019 i 2020 roku). Poza tym na każdej hydroforni jest pomiar ciśnienia wody podawanej do sieci. Jakość wody była kontrolowana przez Powiatową Stację Sanitarno-Epidemiologiczną i w przypadku stwierdzenia naruszeń norm jakościowych wspólnie z pracownikami Sanepidu ustalana była strategia działania, w celu jej poprawy. W związku z tym nie było zasadne wprowadzanie wewnętrznych procedur.

(akta kontroli str. 377-423)

3.2. Zakład uzgadniał z państwowym powiatowym inspektorem sanitarnym stałe punkty czerpalne służące do pobierania próbek wody do badań oraz harmonogram (częstotliwość) pobierania próbek wody do badań.

W kontrolowanym okresie Zakład nie prowadził monitoringu zawartości substancji promieniotwórczych występujących w ujmowanej wodzie.

(akta kontroli str. 198-215, 372-376, 474)

3.3. Stosownie do art. 12 ust. 4 ustawy o zbiorowym zaopatrzeniu w wodę badanie pobranych próbek wody przeznaczonej do spożycia przez ludzi mogą wykonywać laboratoria Państwowej Inspekcji Sanitarnej lub inne laboratoria o udokumentowanym systemie jakości prowadzonych badań wody, zatwierdzonym przez Państwową Inspekcję Sanitarną.

ZGK zlecał w badanym okresie pobieranie próbek wody oraz wykonywanie badań wody laboratoriom JARS i SGS Polska Sp. z o. o.

Na rok 2021 r. Zakład podpisał (w dniu 27.10.2020 r.) umowę na pobieranie próbek wody oraz wykonywanie badań wody z laboratorium SGS Polska Sp. z o.o., które posiadało zatwierdzony przez Państwową Inspekcję Sanitarną system jakości prowadzonych badań. W szczególności laboratorium posiadało certyfikat akredytacji³⁵, oraz zatwierdzony przez państwowego powiatowego inspektora sanitarnego system jakości wykonywanych w laboratoriach spółki badań wody przeznaczonej do spożycia przez ludzi.

(akta kontroli str. 285-315, 372-376, 474-475)

3.4. W przypadku przekroczenia parametrów jakości wody określonych w rozporządzeniu w sprawie jakości wody, laboratorium przekazywało Zakładowi sprawozdanie z badań jakości wody po sześciu dniach od pobrania próbki wody do badań.

W przypadku nieprzekroczenia parametrów jakości wody określonych w rozporządzeniu w sprawie jakości wody, laboratorium przekazywało do Zakładu sprawozdanie z badań jakości wody po pięciu-siedmiu dniach od dnia pobrania próbek wody do badań.

Zakład niezwłocznie po uzyskaniu informacji o przekroczeniach parametrów jakości wody, informował o ww. przekroczeniach PPIS oraz Wójta Gminy Górzycy.

W przypadku braku przydatności wody do spożycia przekroczenia parametrów jakości wody występowały w ujęciu wody w Laskach Lubuskich PKP od 16.05.2019 r. do 16.10.2019 r.

³⁵ W rozumieniu ustawy z dnia 20 stycznia 2002 r. o systemie oceny zgodności (Dz. U. z 2019 r., poz. 155) oraz ustawy z dnia 13 kwietnia 2016 r. o systemach oceny zgodności i nadzoru rynku (Dz. U. z 2019 r., poz. 544 ze zm.) w zakresie normy PN-EN ISO/IEC 17025:2018-02 – Ogólne wymagania dotyczące kompetencji laboratoriów badawczych i wzorujących.

W przypadku warunkowej przydatności wody do spożycia przekroczenia parametrów jakości wody występowały w ujęciu wody w Żabicach od 16.11.2020 r. do 25.01.2021 r.

Zakład nie informował w ww. przypadkach Wójta Gminy Górzycy oraz PPIS o zakresie planowanych działań naprawczych i harmonogramach ich realizacji oraz o podjętych działaniach.

Zakład przekazywał PPIS wyniki badań wody w ciągu siedmiu dni.

Od przekazania przez Zakład ww. wyników badań PPIS przekazywał Zakładowi oceny jakości wody w tym samym dniu – w przypadku braku przydatności wody do spożycia.

Od przekazania przez Zakład ww. wyników badań PPIS przekazywał Zakładowi oceny jakości wody w okresie od 10 dni do 2 miesięcy – w przypadku przydatności wody do spożycia.

(akta kontroli str. 372-376, 475)

3.5. W 2019 r.: badaniami objęto 71 próbek wody (w tym PPIS przebadał 39 próbek wody, a Zakład 32 próbki wody), zakwestionowano cztery próbki wody.

W 2020 r.: badaniami objęto 58 próbek wody (w tym PPIS przebadał 26 próbek wody, a Zakład 32 próbki wody), zakwestionowano dziewięć próbek wody.

W I półroczu 2021 r.: badaniami objęto 31 próbek wody (w tym PPIS przebadał 12 próbek wody, a Zakład 19 próbek wody), nie zakwestionowano żadnej próbki wody.

(akta kontroli str. 174-177, 475)

W kontrolowanym okresie:

- 52 oceny jakości wody, dokonane przez PPIS na podstawie sprawozdań z wyników badań, wykazało przydatność wody do spożycia,
- jedna ocena jakości wody wykazała warunkową przydatność wody do spożycia,
- jedna ocena wykazała brak przydatności wody do spożycia.

Nie wystąpiły sytuacje, aby oceny jakości wody wykazywały przydatność wody do spożycia na warunkach przyznanego odstępowania.

Najczęściej następujące parametry jakości wody wykazywały przekroczenia wartości dopuszczalnych określonych w rozporządzeniu w sprawie jakości wody:

- liczba bakterii grupy *Coli*³⁶,
- liczba mikroorganizmów.

(akta kontroli str. 372-376, 426-430, 447-449, 475-476)

W 2019 r. PPIS dokonał 26 ocen jakości wody, w tym 25 ocen stwierdzało przydatność wody do spożycia, jedna ocena stwierdzała brak przydatności wody do spożycia.

W 2020 r. PPIS dokonał 17 ocen jakości wody, w tym 16 ocen stwierdzało przydatność wody do spożycia, jedna ocena stwierdzała warunkową przydatność wody do spożycia.

W I półroczu 2021 r. PPIS dokonał 11 ocen jakości wody (wszystkie stwierdzały przydatność wody do spożycia).

(akta kontroli str. 95, 476)

I tak np.:

Decyzja Państwowego Powiatowego Inspektora Sanitarnego (PPIS) w Słubicach z dnia 16.05.2019 r. stwierdzała brak przydatności wody do spożycia przez ludzi³⁷, tj. wody pobranej z wodociągu publicznego Laski Lubuskie – Stacja PKP. W próbce pobranej do badań w dniu 15.05.2019 r. stwierdzono przekroczenia parametrów mikrobiologicznych:

³⁶ Stwierdzenie obecności bakterii grupy *Coli* w wodzie wskazuje na nieodpowiednie jej uzdatnienie, wtórne zanieczyszczenie lub nadmierną zawartość substancji odżywczych w uzdatnionej wodzie. Bakterie z grupy *coli* mogą powodować głównie zakażenia jelitowe i biegunkę.

³⁷ Nakazano podjęcie działań naprawczych.

- *Enterokoki kałowe* w ilości 15 jtk/100 ml, przy najwyższej dopuszczalnej wartości parametru w próbce wody 0 jtk/100 ml,
- bakterie grupy *Coli* w ilości 64 jtk/100 ml, przy najwyższej dopuszczalnej wartości parametru w próbce wody 0 jtk/100 ml. Tym samym woda nie spełniała wymogów określonych w załączniku nr 1³⁸ do rozporządzenia Ministra Zdrowia z dnia 7 grudnia 2017 r. w sprawie jakości wody przeznaczonej do spożycia przez ludzi³⁹.

Decyzją z dnia 12.12.2019 r. PPIS w Słubicach stwierdził, iż ww. decyzja PPIS w Słubicach z dnia 16.05.2019 r. stała się bezprzedmiotowa, gdyż wykonano nowe przyłącze oraz zmieniono źródło zasilania wodę dla mieszkańców z wodociągu publicznego Laski Lubuskie PKP na wodociąg publiczny Laski Lubuskie, a jakość wody z wodociągu publicznego w Laskach Lubuskich spełniała wymagania pod względem mikrobiologicznym określone w ww. rozporządzeniu Ministra Zdrowia z dnia 7 grudnia 2017 r.

(akta kontroli str. 426-430, 476)

3.6. W badanym okresie Zakład nie występował z wnioskami do PPIS o zgodę na odstępstwa od wymagań jakim powinna odpowiadać woda, określonych w rozporządzeniu w sprawie jakości wody.

(akta kontroli str. 372-376, 476)

3.7. Zakład nie posiadał informacji dotyczących występowania sytuacji, które mogły spowodować zmianę jakości wody wodociągowej.

Kierownik Zakładu wyjaśnił m.in., że: *trudno jest mi wskazać, ile razy wystąpiły okoliczności, które mogły spowodować zmianę jakości wody wodociągowej. Z posiadanych informacji wiem, że takie sytuacje wystąpiły dla ujęć wody w Żabicach i Laskach Lubuskich PKP.*

(akta kontroli str. 377-423, 476)

3.8. W badanym okresie do Zakładu nie były składane reklamacje i skargi w zakresie zbiorowego zaopatrzenia w wodę i odprowadzania ścieków.

(akta kontroli str. 372-376, 476)

3.9. W badanym okresie Zakład nie prowadził:

- kontroli, o których mowa w art. 7 pkt 2 ustawy o zbiorowym zaopatrzeniu w wodę,
- kontroli, o których mowa w art. 9 ust. 3 ustawy o zbiorowym zaopatrzeniu w wodę.

W kontrolowanym okresie Zakład nie kierował zawiadomień w sprawach określonych w art. 28 ust. 1 i ust. 2 ustawy o zbiorowym zaopatrzeniu w wodę.

W kontrolowanym okresie nie prowadzono kontroli odbiorców usług wodociągowych.

W badanym okresie nie przeprowadzano kontroli w zakresie ilości i jakości ścieków odprowadzanych kanalizacją sanitarną, oraz w jednej oczyszczalni ścieków (Czarnów) nie opomiarowano ścieków dostarczanych do oczyszczalni samochodami asenizacyjnymi (beczkowozami).

(akta kontroli str. 174-177, 372-376, 476-477)

3.10. Do czasu rozpoczęcia niniejszej kontroli NIK Zakład nie był kontrolowany przez Gminę w zakresie działalności związanej ze zbiorowym zaopatrzeniem w wodę i odprowadzaniem ścieków. Takich kontroli nie przeprowadzały również inne instytucje.

(akta kontroli str. 174-177, 372-376, 477)

Podczas kontroli NIK członkowie komisji rewizyjnej Rady Gminy Górzycy przeprowadzili w dniu 14.06.2021 r. kontrolę funkcjonowania ZGK. W protokole kontroli zawarto m.in. następujące wnioski pokontrolne:

³⁸ „Parametry i wartości parametryczne, jakim powinna odpowiadać woda”, w punkcie A Tabeli nr 1 „Wymagania mikrobiologiczne”.

³⁹ Dz. U. poz. 2294.

- dofinansować Zakład w celu poprawy stanu technicznego obiektów hydroforni,
- przeprowadzić prace nad poprawą ciśnienia w sieci wodociągowej w związku z występującymi problemami z dostawą wody w okresie letnim.

(akta kontroli str. 96-97, 477)

Stwierdzone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie stwierdzono następujące nieprawidłowości:

1. Art. 5 ust. 1 ustawy o zbiorowym zaopatrzeniu w wodę stanowi, że: przedsiębiorstwo wodociągowo-kanalizacyjne ma obowiązek zapewnić zdolność posiadanych urządzeń wodociagowych i urządzeń kanalizacyjnych do realizacji dostaw wody w wymaganej ilości i pod odpowiednim ciśnieniem oraz dostaw wody i odprowadzania ścieków w sposób ciągły i niezawodny, a także zapewnić należyłą jakość dostarczanej wody i odprowadzanych ścieków.

W 2019 r. przez 153 dni woda była niezdatna do spożycia, w 2020 r. przez 45 dni woda była warunkowo zdatna do spożycia, w 2021 r. (w I półroczu) woda przez 25 dni była warunkowo zdatna do spożycia.

(akta kontroli str. 174-177, 477)

Kierownik Zakładu wyjaśnił, że: *wystąpiło skażenie bakteriologiczne z różnych przyczyn niezależnych od działań Zakładu Gospodarki Komunalnej w Górzycy. Jednak w momencie stwierdzenia naruszenia norm przez Sanepid podejmowane były działania zmierzające do usunięcia przyczyn powstałej sytuacji. W tym czasie woda była dostarczana przez Zakład mieszkańcom beczkowozami jak również w postaci wody butelkowanej. Sytuacje te dotyczyły w 2019 roku Lasek Lubuskich PKP natomiast roku 2020 i 2021 sytuacje takie dotyczyły miejscowości Żabice.*

(akta kontroli str. 377-423)

2. W badanym okresie Zakład nie prowadził kontroli, o których mowa w art. 7 pkt 2 ustawy o zbiorowym zaopatrzeniu w wodę. W badanym okresie nie prowadzono kontroli odbiorców usług wodociagowych (nie przeprowadzano kontroli na podstawie upoważnień do kontroli, nie sporządzano w tym zakresie dokumentacji).

(akta kontroli str. 174-177, 372-376, 477)

Kierownik Zakładu wyjaśnił, że: *nie prowadzono wymaganych kontroli odbiorców usług wodociagowych z uwagi na szczupłe zasoby kadrowe Zakładu.*

Dodaje, że inkasent spisując stan wodomierzy, sprawdza, czy są one w odpowiednim stanie. Potwierdzam, że inkasent nie prowadził kontroli na podstawie upoważnień do kontroli oraz, że inkasent w kontrolowanym przez NIK okresie nie przedkładał do Zakładu dokumentów dotyczących kontroli odbiorców usług wodociagowych.

(akta kontroli str. 198-215, 377-423)

3. W badanym okresie nie przeprowadzano kontroli w zakresie ilości i jakości ścieków odprowadzanych kanalizacją sanitarną (art. 9 ust. 3 ustawy o zbiorowym zaopatrzeniu w wodę), oraz w jednej oczyszczalni ścieków (Czarnów) nie opomiarowano ścieków dostarczanych do oczyszczalni samochodami asenizacyjnymi (beczkowozami).

(akta kontroli str. 372-376, 478)

Kierownik Zakładu wyjaśnił, że: *nie przeprowadzano kontroli w zakresie ilości i jakości ścieków odprowadzanych kanalizacją sanitarną, z uwagi na szczupłe zasoby kadrowe Zakładu. W jednej oczyszczalni ścieków nie opomiarowano ścieków dostarczanych do oczyszczalni samochodami asenizacyjnymi (beczkowozami) z uwagi na brak niezbędnego sprzętu. Ponadto oczyszczalnia w Górzycy pracuje na granicy zaplanowanej w projekcie wydajności.*

(akta kontroli str. 198-215)

4. Zgodnie z § 36 ust. 1 w związku z § 2 pkt 4 rozporządzenia w sprawie jakości wody wstępny monitoring substancji promieniotwórczych powinien zostać przeprowadzony

we wszystkich istniejących ujęciach wody, nie później niż do 31 grudnia 2018 r. Od wyników tego monitoringu uzależnione zostały dalsze pomiary oraz ich częstotliwość. W kontrolowanym okresie Zakład nie prowadził ww. monitoringu dla żadnego z ujęć wody.

(akta kontroli str. 372-376, 478).

Kierownik Zakładu wyjaśnił, że: *nie badano wody pod względem zawartości substancji promieniotwórczych, z uwagi na to, że nie wiedzieliśmy o takim obowiązku. Na naszym terenie jest mało prawdopodobne występowanie takich substancji.*

(akta kontroli str. 198-215)

5. Paragraf 6 pkt 1 lit. c. rozporządzenia w sprawie jakości wody stanowi, że: wewnętrzna kontrola jakości wody realizowana przez przedsiębiorstwa wodociągowo-kanalizacyjne, o której mowa w art. 5 ust. 1a ustawy, obejmuje: wykonywanie badań jakości wody w urządzeniach wodociagowych każdorazowo po wystąpieniu okoliczności mogących spowodować zmianę jakości wody, szczególnie jej pogorszenie, w szczególności awarii sieci wodociągowej, awarii systemu uzdatniania wody, wymiany sieci wodociągowej, oddania do użytku nowego odcinka sieci wodociągowej, powodzi, intensywnych opadów, suszy lub w przypadku zdarzenia radiacyjnego – w uzgodnieniu z państwowym wojewódzkim inspektorem sanitarnym.

Po wystąpieniu awarii sieci wodociągowej i jej naprawie nie zgłaszano tego faktu Sanepidowi.

(akta kontroli str. 372-376, 478)

Kierownik wyjaśnił, że: *po wystąpieniu awarii sieci wodociągowej i po jej usunięciu nie zgłaszano takich faktów Sanepidowi z uwagi na przeoczenie. Moim zdaniem woda była zdatna do spożycia co wynikało z zaplanowanych wcześniej badań.*

(akta kontroli str. 198-201)

OCENA CZĄSTKOWA

Najwyższa Izba Kontroli ocenia, że nadzór nad zbiorowym zaopatrzeniem w wodę i odprowadzeniem ścieków okazał się nieskuteczny. Nie korzystano z instrumentów kontrolnych mogących wpływać z jednej strony na ograniczenie nieprawidłowości, a z drugiej strony na kształtowanie właściwych postaw odbiorców w zakresie oszczędności wody. Nie zapewniono zdolności posiadanych urządzeń wodociagowych do realizacji dostaw wody należytej jakości, w wymaganej ilości i pod odpowiednim ciśnieniem oraz dostaw wody w sposób ciągły i niezawodny. Zdolność urządzeń kanalizacyjnych do odbioru ścieków w Górzycy zbliża się do granicy ich technologicznej możliwości.

IV. Wnioski

Wnioski

W związku ze stwierdzonymi nieprawidłowościami, Najwyższa Izba Kontroli, na podstawie art. 53 ust. 1 pkt 5 ustawy o NIK, przedstawia następujące wnioski:

1. Podjęcie działań w celu uzyskania zezwolenia na prowadzenie zbiorowego zaopatrzenia w wodę na obszarze Gminy Słońsk.
2. Zagwarantowanie poboru wody w oparciu o ważne pozwolenie wodnoprawne.
3. Uzyskanie niezbędnego pozwolenia wodnoprawnego na wprowadzanie ścieków (popłuczyn) do wód lub do ziemi.
4. Respektowanie ograniczeń poboru wody, określonych w decyzjach.
5. Opracowywanie taryf dla zbiorowego zaopatrzenia w wodę i zbiorowego odprowadzania ścieków zapewniających eliminowanie subsydiowania skrótnego.
6. Motywowanie odbiorców usług do racjonalnego korzystania z wody i ograniczania zanieczyszczenia ścieków.

7. Opracowanie *wieloletniego planu rozwoju i modernizacji urządzeń wodociągowych i urządzeń kanalizacyjnych* w przypadku budowy nowych odcinków sieci.
8. Terminowe przeprowadzanie okresowych kontroli stanu technicznego obiektów budowlanych infrastruktury wodociągowej.
9. Prowadzenie działań mających na celu ograniczenie strat wody.
10. Stosowanie obniżek cen wody w przypadkach określonych w umowach z konsumentami.
11. Terminowe sporządzanie sprawozdań *M-06 o wodociągach i kanalizacji*.
12. Podjęcie działań mających na celu opomiarowanie zużycia technologicznego wody.
13. Utrzymywanie obiektów wodociągowych w należyтым stanie technicznym.
14. Wyznaczenie stref ochrony bezpośredniej ujęć wody.
15. Kontynuację działań zmierzających do określenia stref ochronnych pośrednich ujęć wody.
16. Opracowanie analizy ryzyka dla ujęć wody dostarczających więcej niż 10 m³ wody na dobę lub służących zaopatrzeniu w wodę więcej niż 50 osób.
17. Prowadzenie działań mających na celu ograniczenie awaryjności sieci.
18. Stosowanie materiałów i wyrobów używanych do uzdatniania wody posiadających pozytywną ocenę higieniczną państwowego powiatowego inspektora sanitarnego.
19. Zapewnienie zdolności posiadanych urządzeń wodociągowych do realizacji dostaw wody o należytej jakości.
20. Korzystanie z uprawnień określonych w art. 7 pkt 2 ustawy o *zbiorowym zaopatrzeniu w wodę*.
21. Realizację obowiązków wynikających z art. 9 ust. 3 ustawy o *zbiorowym zaopatrzeniu w wodę*.
22. Podjęcie działań zmierzających do opomiarowania ścieków dostarczanych samochodami asenizacyjnymi do oczyszczalni ścieków w Czarnowie.
23. Prowadzenie monitoringu substancji promieniotwórczych.
24. Uzgadnianie z państwowym wojewódzkim inspektorem sanitarnym wykonywania badań wody każdorazowo po wystąpieniu okoliczności mogących spowodować zmianę jej jakości.

V. Pozostałe informacje i pouczenia

Wystąpienie pokontrolne zostało sporządzone w dwóch egzemplarzach; jeden dla kierownika jednostki kontrolowanej, drugi do akt kontroli.

Prawo zgłoszenia
zastrzeżeń

Zgodnie z art. 54 ustawy o NIK kierownikowi jednostki kontrolowanej przysługuje prawo zgłoszenia na piśmie umotywowanych zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, w terminie 21 dni od dnia jego przekazania. Zastrzeżenia zgłasza się do dyrektora Delegatury NIK w Zielonej Górze. Prawo zgłaszania zastrzeżeń, zgodnie z art. 61b ust. 2 ustawy o NIK, nie przysługuje do wystąpienia pokontrolnego zmienionego zgodnie z treścią uchwały w sprawie zastrzeżeń.

Obowiązek
poinformowania
NIK o sposobie
wykonania wniosków

Zgodnie z art. 62 ustawy o NIK należy poinformować Najwyższą Izbę Kontroli, w terminie 60 dni od otrzymania wystąpienia pokontrolnego, o sposobie wykonania wniosków pokontrolnych oraz o podjętych działaniach lub przyczynach niepodjęcia tych działań.

W przypadku wniesienia zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, termin przedstawienia informacji liczy się od dnia otrzymania uchwały o oddaleniu zastrzeżeń w całości lub zmienionego wystąpienia pokontrolnego.

Zielona Góra, 30 lipca 2021 r.

Kontrolerzy:

Zdzisław Szafrński
główny specjalista kontroli państwowej

.....
podpis

Rajmund Aszkowski
doradca ekonomiczny

.....
podpis

Najwyższa Izba Kontroli
Delegatura w Zielonej Górze

p.o. Dyrektor
Włodzimierz Stobrawa

.....
podpis